

Postbus 2894 1000 CW Amsterdam

Aan de woordvoerders asiel van de commissie Justitie en
Veiligheid

cc Mevr. A. Broekers-Knol, Staatssecretaris van Justitie en
Veiligheid

Landelijk Bureau

Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

Datum 3 december 2021
Betreft Brief VluchtelingenWerk Nederland – Commissiedebat JBZ
Raad (asiel en migratie) woensdag 8 december 2021
Ons kenmerk O.2.2.21-113.MK

Geachte woordvoerders,

VluchtelingenWerk maakt zich grote zorgen om de steeds hardere opstelling van EU-lidstaten jegens vluchtelingen en asielzoekers. De huidige praktijk van illegale *pushbacks* door EU-lidstaten (mét betrokkenheid van Frontex), de impasse in onderhandelingen over het EU Asiel- en Migratiepact, het aanhoudende drama op de Griekse eilanden - waarbij mensen voor de zevende winter op rij in erbarmelijke inhumane omstandigheden moeten zien te overleven – en de intimidatie en criminalisering van hulpverleners is dramatisch en contraproductief. Migratie is bij gebrek aan gezamenlijk, solidair en humaan Europees asielbeleid dé achilleshiel van Europa geworden. Hiervan wordt op slinkse wijze misbruik gemaakt door een meedogenloze dictator die vluchtelingen en migranten inzet als ‘pionnen’ in een cynisch politiek machtsspel.

Wij veroordelen de daden van het regime in Belarus. Tegelijkertijd wijzen wij erop dat de aantallen asielzoekers en migranten in het grensgebied (een paar duizend mensen) niet van dien aard zijn dat sprake is van een crisis die een [pakket noodwetgeving](#) rechtvaardigt. Wij vrezen voor een glijdende schaal en een ondermijning van het recht op toegang tot bescherming in de Europese Unie met deze ‘tijdelijke’ maatregelen.

Escalatie aan de grens tussen Polen en Belarus en noodmaatregelen

Duizenden vluchtelingen en migranten uit onder andere Irak, Syrië en Afghanistan zitten momenteel vast in de bossen en moerassen aan de Wit-Russische grens. Er zijn al meer dan tien doden te betreuren. Mensen bevriezen of bezwijken van uitputting en honger. In een strook van drie kilometer langs de grens zijn hulpverleners en ook journalisten niet langer welkom.

Met het op 2 december jl. afgekondigde pakket noodwetgeving van de Europese Commissie kunnen deze mensen slechts nog bescherming aanvragen bij ‘speciale grensposten’ in het niemandsland aan de Wit-Russische grens. De termijn voor

registratie van asielverzoeken wordt verlengd en mensen worden tijdens hun asielaanvraag gedetineerd voor een periode van (maximaal) vijf maanden, waarbij kwetsbaren zoals kinderen of mensen met medische en psychische problematiek niet uitgezonderd worden. Na afwijzing van een asielaanvraag, wordt een terugkeertraject in gang gezet waardoor de totale duur van detentie veel langer zal zijn. De gebruikelijke waarborgen uit de Europese Asielprocedure- en Opvangrichtlijn worden aan de kant geschoven. Het Europees Parlement wordt slechts geconsulteerd, maar beslist niet mee.

Vluchtelingenwerk meent dat het pakket noodwetgeving niet ingevoerd zou moeten worden. Organisaties die de situatie ter plaatse goed kennen stellen dat de grensposten via de Wit-Russische grens feitelijk niet goed toegankelijk zijn. Het grensgebied is enorm en mensen zijn 'speelbal' van de Wit-Russische grenswachten. Er is geen garantie of onafhankelijke controle op toegang tot de asielprocedures via de 'posten', hierdoor kan sprake zijn van 'de facto' pushbacks en onwettige detentie.

Wij wijzen erop dat mensen die bescherming zoeken aan de grens, toegelaten moeten worden tot asielprocedures op EU-grondgebied, omkleed met waarborgen conform de huidige Europese Asielprocedureverordening en Opvangrichtlijn. Om grenslanden zoals Polen te ontlasten zou relocatie moeten plaatsvinden van (kansrijke) asielverzoeken naar veilige opvangcentra, verdeeld over verschillende lidstaten.

In een gezamenlijke [statement](#) met ruim honderd Europese mensenrechten-, hulp- en vluchtelingenorganisaties, doen wij tevens een klemmende oproep om:

- hulpverleners en journalisten per direct toe te laten tot het grensgebied;
- nationale aanpassingen in wetgeving in Polen, Letland en Litouwen die EU-wetgeving ondermijnt, terug te draaien;
- te stoppen met elke vorm van repressie en criminalisering van NGO's, hulpverleners, media en advocaten in de grensgebieden; en mensenrechten en transparantie centraal te stellen in elke vorm van samenwerking met derde landen op het gebied van migratiemanagement

Pushbacks en de rol van Frontex

De grenzen van Europa zijn dodelijk en gewelddadig. Griekse grenswachten schenden systematisch Europees en internationaal recht door langs de grens met Turkije vluchtelingen en migranten te mishandelen en illegaal uit te zetten, concludeert Amnesty International in een [rapport](#). De gedetailleerde verslagen door [Aegean Boat Report](#) van pushbacks voor de Griekse kust, waarbij mensen op niet-zeewaardige vlotjes de open zee op worden 'geduwd' zijn schokkend. De Europese Unie [financiert](#) de Libische kustwacht die bootjes met vluchtelingen en migranten terugsleept naar de haven van Libië, waarna zij worden blootgesteld aan wreedheden in detentiecentra. Recent onthulden journalisten van *Pointer* en *Lighthouse Reports* [schokkende beelden](#) uit Kroatië dat een hele infrastructuur heeft opgezet om pushbacks en mishandelingen te faciliteren – mede betaald met Europees geld.

Er zijn [duizenden doden](#) te betreuren door deze praktijken. In dit verband ligt het Europees Grens- en kustwachtagentschap Frontex zwaar onder vuur. De [klachten](#),

onderzoeken en rapporten over misstanden, wanbeheer en betrokkenheid bij pushbacks en andere mensenrechtenschendingen stapelen zich op. Het Europees Parlement nam recent een [resolutie](#) aan om een deel van de begroting van volgend jaar te bevriezen totdat Frontex het toezicht op het respecteren van mensenrechten verbetert. Op 20 oktober jl. is Frontex door een Syrisch gezin [aangeklaagd](#) vanwege (betrokkenheid bij) een pushback en het schenden van fundamentele mensenrechten. Op diezelfde dag is de internationale campagne [Not on Our Border Watch](#) gelanceerd, waarin VluchtelingenWerk in een coalitie van (inter)nationale partners een dringende oproep doet aan de Europese Commissie om op te treden tegen het schenden van fundamentele mensenrechten aan de grenzen van de EU.

VluchtelingenWerk maakt zich grote zorgen om de rol van Frontex bij schendingen van fundamentele rechten en pushbacks. In dit verband roepen wij het kabinet op om de Nederlandse bijdrage aan Frontex op te schorten en grondig onderzoek door EU-instituties naar de misstanden aan te jagen. Tevens roept VluchtelingenWerk de staatssecretaris en de minister-president op om de illegale pushbacks in verschillende lidstaten met klem te veroordelen en te pleiten voor stevige sancties, zoals het onthouden van EU-gelden en stemrecht.

Ook zou per direct een onafhankelijk monitoringsysteem moeten worden ingesteld dat de betrokkenheid bij misstanden en schendingen aan de grenzen van Europa onderzoekt, adresseert én sanctioneert. Wij verwijzen hiervoor naar het gemeenschappelijk statement van onze Europese koepelorganisatie ECRE met concrete aanbevelingen voor het opzetten van een dergelijk systeem.

Impasse in de onderhandelingen van het Europese Asiel- en Migratiepact

Ruim een jaar na de lancering van het EU asiel- en migratiepact waarbij woorden klonken als “*No More Morias*” en een “*fresh start*”, is sprake van een impasse in de onderhandelingen over het pact. Door het gebrek aan solidariteit is er geen concreet vooruitzicht op een doorbraak. Het ‘solidariteitsmechanisme’ (het meest cruciale onderdeel van de nieuwe *Asylum Migration Management Regulation* dat het Dublinverdrag moet vervangen) dreigt te mislukken. Het oorspronkelijk voorgestelde systeem was al gecompliceerd en weinig solidair (zie onder meer dit [position paper](#) van VluchtelingenWerk). Inmiddels heeft de rapporteur in het Europees Parlement, Tomas Tobé (EVP-fractie), aanpassingen voorgesteld die het mechanisme nog minder solidair en werkbaar maken zoals het afschaffen van relocatie na SAR-operaties en het inperken van de mogelijkheden voor gezinshereniging met familie in andere lidstaten.

De huidige impasse in de onderhandelingen over het Pact is onwenselijk én oplosbaar. Van de 27 EU-lidstaten houdt een klein deel veranderingen tegen. Europese landen die respect hebben voor het vluchtelingenrecht moeten urgent samenwerken; de menselijke en politieke gevolgen zijn immers immens. In dit verband verwijst VluchtelingenWerk naar onze [publicatie](#) ‘*No More Morias? een klemmende oproep aan de politiek voor solidair en humaan Europees asielbeleid*’ waarin wij de verhalen van vluchtelingen uit Lesbos en Athene optekenden en suggesties doen voor humaner beleid.

VluchtelingenWerk roept Nederland en andere EU-lidstaten op om een coalitie te vormen van welwillende EU-lidstaten die zich inspant voor een eerlijke herverdeling van kwetsbare asielzoekers uit aankomstlanden. Wij pleiten in dat verband voor het instellen van een EU-relocatie-coördinator die zorg draagt voor de coördinatie en versterking van relocatie én duurzame inbedding hiervan in het Europese asiel- en migratiebeleid.¹

Criminalisering van hulpverleners en ngo's

Op 18 november jl. stonden 24 hulpverleners in Griekenland terecht. Hun 'misdad' was het redden van drenkelingen op zee via *Search and Rescue* (SAR) operaties. Zij riskeren gevangenisstraffen tot 25 jaar. Onder deze mensen bevindt zich ook de Nederlandse [Pieter Wittenberg](#). Hij deed humanitair werk op Lesbos voor vluchtelingen en asielzoekers en werkte als schipper op een SAR-reddingschip. Ter zitting is besloten om de rechtszaak uit te stellen: de rechtbank in Mytilini achtte zich niet bevoegd en stuurde de zaak door naar een hoger Hof. De Griekse autoriteiten duiden dit humanitaire werk ten onrechte als 'mensensmokkel'. Dit is in strijd met internationale en Europese verdragen waarin het recht om grenzen te overschrijden om bescherming te zoeken en mensen bij SAR-operaties naar een veilige haven te brengen, is verankerd. De criminalisering van humanitair werk en ngo's is een giftige trend. Onze partners die werkzaam zijn in Griekenland geven aan dat het door de restricties en ondoorzichtige administratieve eisen, steeds lastiger is om vluchtelingen van medische, juridische of andere hulp te voorzien. De toegang tot opvangkampen en gesloten centra is niet goed gewaarborgd. Er heerst angst over de steeds verdergaande intimidatie en criminalisering van hulp.

VluchtelingenWerk maakt zich grote zorgen om de giftige trend van criminalisering van hulp. Wij verwijzen hierbij naar onze [gezamenlijke brief](#) met zeven organisaties en doen opnieuw een klemmende oproep om er bij het kabinet op aan te dringen deze criminalisering in EU-verband te veroordelen en het humanitaire imperatief blijvend uit te dragen. Tevens dringen wij er bij het kabinet op aan om de [Guidance](#) van de Europese Commissie – inhoudende dat het redden van mensen op zee (SAR) een verplichting is onder internationaal maritiem recht en daarom niet tegelijkertijd strafbaar kán zijn – te onderschrijven.

Wij hopen dat u onze inbreng kunt gebruiken voor het debat. Voor vragen of een toelichting zijn we uiteraard beschikbaar.

Met vriendelijke groet,

Sander Schaap
Manager belangenbehartiging

¹ Zie hiervoor ook onze eerdere [NGO-coalitie oproep](#) op Wereldvluchtelingendag 2021